

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת
אריה ליבוביץ

- I. The Sugya. גמרא סוכה מו-מוז.
- A. Reason for sitting without a beracha:
1. מזולזל בקדושת יו"ט - ר"ף וריטב"א - so you won't be חול
  2. מכתם שם - once the day is declared holy, you can't declare it
  3. היכר without a clear בל תוסיף - מרדכי אות תשעב - would be concern of
- B. סוכתו עריבה עליו because ד' מינים didn't make similar takanah for שם.
1. קרבן נתנאל שם אות ז' - if it is cold, sukkah becomes like lulav (could argue otherwise - once takanah is made it applies no matter how cold). תוס' רבינו פרץ שם sounds that it is case by case basis like קרבן נתנאל.
  2. אמת ליעקב על שו"ע - if lights go out, must eat inside (strange because same is true rest of Sukkos - רמ"א תרמ"ד).
- II. The Halacha. רמב"ם סוכה ויג שו"ע תרסח:א.
- A. טור סימן תרסח - some mistakenly don't sit in sukkah at night.
1. מגן אברהם תרסח:ב' - People observe this practice because:
    - a. setirah to tefilah עצרת שמיני
    - i. Magen Avraham - same problem during day.
    - b. make hefsek to avoid בל תוסיף.
- B. מגן אברהם שם - some leave halfway through daytime meal because תפילת לגשם must be heartfelt.
- III. The Chassidic Practice.
- A. Explanations of minhag not to sit at all: Satmar Rebbe used to not sit and when he came to America he sat because he saw sefer with explanation at Bostoner Rebbe's sukkah and realized how weak the justification was. (see נטעי גבריאל חלק השו"ת סימן ד' for list of who sat and who didn't sit)
1. Besht didn't sit in Sukkah because (עשר אורות) "היה מקדש עצמו בקדושת ארץ ישראל" but מגיד ממעזריטש did sit in sukkah.
    - a. Known tzaddik goes against a gemara. עט סימן עט and נוב"י תנינא אה"ע סימן עט. See however אגרו"מ יו"ד ג'קיד אה"ע ח"א סימן ח' שו"ת יביל"א אה"ע ב'ז
  2. Too cold - depends how you understand קרבן נתנאל - enough to be מצטער or just not סוכתו עריבה.
    - a. מועדים וזמנים - all בעלי התוס' lived in very cold climates and still sat in sukkah.
  3. מועדים וזמנים - based on סוכה דף כו. that visiting rebbe is עוסק במצוה.
  4. נפש הרב - when chassidim came sukkos were too crowded.
  5. יחוסי תנאים ואמוראים - Gaonic addition to gemara - we should pasken like דאמרי.
  6. שפת אמת - gemara means you are *permitted* to sit.
- B. Explanations of minhag to only sit at night, quoted and rejected by Tur and Beis Yosef.
1. בית יוסף - we say זמן בלילה so would be a סתירה, and gemara must have meant only day.
  2. ב"ח סימן תרס"ח - to avoid כמוסיף
  3. ב"ח שם - if you are eating early would still need a beracha if in the sukkah (rejects because if eating early you have to sit in sukkah!)
  4. תוס' רבינו פרץ - סוכתו עריבה עליו at night
  5. Based on רש"י סוכה מת. ד"ה הא who says you will sit there "מחר"
    - a. see גליוני הש"ס who rejects the custom.

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

- C. Explanations of minhag to only sit by night. בשם מדרש תנחומא
1. we pray for rain in Israel.
  2. why pasken like Tanchuma against gemara
- D. Minhag to only say kiddush. סוכת חיים עמ' תל-תלא
- E. Final Words on minhag:
1. בכורי יעקב סק"ו Do we rely on any of these reasons?
  2. Lesson - נפש הרב שם - the power of a ברכת המצוה (here and ספירת העומר we take beracha away and people don't do mitzvah). similar to אגרו"מ או"ח ח"א סוף סימן י'
- IV. בן חוץ לארץ בארץ ישראל.
- A. The Machmirim. שו"ת באר משה ח"ז עמ' שטו אות ד' רב אלישיב, הגרצ"ש
- B. The Mekilim. שו"ת מנחת יצחק ח"ט סימן נד אות ב' מנחת שלמה ח"א סימן יט אות א'
1. see 64 הערה for some more lenient considerations
- C. The Compromise. שו"ת יחזה דעת ח"ב סימן עו
- V. Really should have to conform, but since minhagim vary, should eat inside.
- VI. Sleeping in Sukkah.
- A. The Machloktes Rishonim:
1. היכר ברכה - it looks like you are adding because there is no מרדכי בשם ראבי"ה
  2. תקנת חכמים - no because it is בל תוסיף - רשב"א וריטב"א ר"ה דף טז:
- B. הלכה.
1. מחייב is ברכי יוסף תרסח:ג ערוך השולחן תרסח:ג.
    - a. חיי אדם כלל קנג אות ה' says Gra was machmir even when very cold to show people the halacha.
    - b. מועדים וזמנים ח"א סימן צב - confusion about what R' Nosson Adler did
  2. דרכי משה תרסח:א בשם ראבי"ה - no sleeping.
    - a. נוב"י מהדור"ק סימן מ' works hard to prove this correct.
    - b. מנהג העולם להקל quotes both opinions but משנ"ב תרסח:ו.

1 - תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מו עמוד ב - מז עמוד א

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: שמיני ספק שביעי - שביעי לסוכה ושמיני לברכה, ורבי יוחנן אמר: שמיני לזה ולזה, מיתב - כולי עלמא לא פליגי דיתבינו, כי פליגי לברוכי, למאן דאמר שביעי לסוכה - ברוכי נמי מברכינו, למאן דאמר שמיני לזה ולזה - ברוכי לא מברכינו. אמר רב יוסף: נקוט דרבי יוחנן בידך, דרב הונא בר ביזנא וכל גדולי הדור איקלעו בסוכה בשמיני ספק שביעי, מיתב הווי יתבי ברוכי לא בריכי. - ודלמא סבירא להו כמאן דאמר כיון שבירך יום טוב ראשון שוב אינו מברך? - גמירי דמאפר אתו. איכא דאמרי: ברוכי - כולי עלמא לא פליגי דלא מברכינו, כי פליגי - למיתב. למאן דאמר שבעה לסוכה - מיתב יתבינו, ולמאן דאמר שמיני לזה ולזה - מיתב נמי לא יתבינו. אמר רב יוסף: נקוט דרבי יוחנן בידך, דמרא דשמעתא מני - רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת, ובשמיני ספק שביעי לבר מסוכה יתיב. והלכתא: מיתב יתבינו, ברוכי לא מברכינו.

2 - חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף מז עמוד א

כי פליגי בזמן הזה דידעינו בקביעא דירחא ולא עבדינו תרי יומי אלא משום מנהג אבותינו וסבר רבי יוחנן שאע"פ שאבותינו דלא ידעי בקביעא דירחא יתבי בסוכה בשמיני מספיקא, און לא אזלינו במנהג דידהו בהא כי היכי דלא יזלזלו בשמיני שהוא יום טוב מן התורה לדון אותו כשביעי שהוא חול והיו מקילין בקדושתו, ורב סבר דכיון דבלא ברכה יתבינו בה הא מינכרא מילתא שאינה שביעי ממש אלא ספק ולא יזלזלו בקדושתו, וזה סיוע לרבינו אלפסי ז"ל שכתב דטעמא דלא מברכינו בשמיני בסוכה משום דאתו לזלזולי בשמיני

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת אריה ליבוביץ

3 - מכתם

פ' מיתב יתבינן בה כיון דמשום ספק שביעי הוא דעבדינן ליה והתורה אמרה בסוכות תשבו שבעת ימים אבל ברוכי לא מברכינן לישב בסוכה פ' ולא משום חשש ברכה לבטלה דהא מקדשינן על הכוס אפילו ביו"ט שני ולא חיישינן לברכה לבטלה כדי שלא יזלזלו בו אלא היינו טעמא דלא מברכינן משום דלאחר שתעשהו קודש תעשהו חול דכיון דבתפלה אנו קוראים אותו יום שמיני עצרת הזה עשאוהו קודש, ואיך נברך לישב בסוכה.

4 - מרדכי אות תשעב

יתובי יתבינן ברוכי לא מברכינן פ' ראבי"ה כיון דאיכא היכירא דלא מברך כאשר עשה על ז' ימים לא הוי כמוסיף אבל ישן בסוכה אסור משום דמיחזי כמוסיף

5 - תוספות מסכת סוכה דף מז עמוד א

מיתב כולי עלמא לא פליגי דיתבינן - בלולב לא רצו לתקן כלל שיטלנו הלולב מספק לפי שהוא י"ט ומוקצה לטלטול ומינכר' למילתיה שנוהג בו מנהג חול אבל סוכה פעמים שסוכתו עריבה עליו אוכל בה אפי' בי"ט.

6 - רא"ש מסכת סוכה פרק ד סימן ה

ולענין מיתב בסוכה בשמיני הלכתא מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן" והיינו טעמא דלא מברכינן דכיון דיום שמיני עצרת הוא א"א לברוכי אסוכה דקשיין אהדדי אי יום סוכה הוא לאו שמיני עצרת הוא ואי שמיני עצרת הוא לאו יום סוכה הוא ומשום דספיקא היא תרוייהו עבדי' לחומרא יתבינן בסוכה ולא מברכינן ונוהגין בה מנהג יום טוב דהוא יום שמיני עצרת ועבדינן לחומרא אבל בלולב לא רצו לתקן שיטלוהו בלא ברכה מספק לפי שהוא מוקצה לטלטול ומינכרא מילתא שהוא נוהג בה מנהג חול אבל סוכה פעמים שסוכתו עריבה עליו ואוכל בה אפי' ביו"ט אחרון:

7 - קרבן נתנאל שם אות ז'

אמנם אם באותו יום עת צינה או רוחות או שום שינוי אויר אין מן הראוי לאכול בסוכה ביום שמיני ספק שביעי

8 - תוס' רבינו פרץ שם

יתובי יתבינן אבל ברוכי לא מברכינן לפי שפעמיטם שערבה עליו סוכתו ואוכל אפילו ביו"ט ושמא היינו טעמא דהנהו לא אכלו בליל שמיני עצרת בסוכה וחוזרים ביום ואוכלין בסוכה דביום ערבה ובלילה אינה עריבה דצער הוא להם

9 - אמת ליעקב על שו"ע

א' המקפיד על הלכה לישב בסוכה בשמ"ע ואירע ששכח להדליק אור בסוכה כגון שהי' שבת מה עליו לעשות האם ישב בסוכה בחושך או שמא יאכל בבית והשיב שיאכל בבית כי אם ישב בסוכה בחושך אז ניכר להדיא שעושה כן לשם מצות סוכה ועושה אותו כחול והוי כשינה בסוכה בשמ"ע שדעת רוב האחרונים שאין ישנים בה

10 - רמ"א אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמ סעיף ד

מי שכזו לו הנרות בסוכה, צשצת, ויש לו נר צציתו, מותר ללאת מן הסוכה כדי לאכול צמקום נר, וא"ל לילך לסוכת חצירו שיש שם נר, אם יש טורח גדול בדבר (ת"כ סי' נ"ג / 5"ג / ופסקיו סי' קנ"ח)

11 - רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ו הלכה יג

בזמן הזה שאנו עושין שני ימים טובים, יושבין בסוכה שמונה ימים, וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון של שמיני עצרת יושבין בה ואין מברכין לישב בסוכה

12 - טור אורח חיים הלכות לולב סימן תרסח

ויש נוהגין שלא לישן בה בליל שמיני וביום השמיני יושבין בה ואינו מנהג

13 - בית יוסף אורח חיים סימן תרסח

פירש ראבי"ה (סי' תקסב) כיון דאיכא היכרא דלא מברך כאשר עשה כל שבעה ימים לא הוי כמוסיף אבל לישן

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

בסוכה אסור משום דמיחזי כמוסיף עד כאן ואין נראה כן דעת הפוסקים שסתמו ולא חילקו בכך:

14 - שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסח סעיף א

ובחוצה לארץ, אוכלים בסוכה בלילה וביום, מפני שהוא ספק שביעי, ואין מברכין על ישיבתה

15 - מגן אברהם סימן תרסח ס"ק ב

ב אוכלין בסוכה - ואין ישנים בסוכ' דבשלמ' גבי אכילה איכא הכיר' דהא אין מברך מה שאין כן בשינה דליכא הכירא [מרדכי] מה"ט ממנהרין לצאת אחר הסעודה שחרית [מהרי"ל לבוש] ויש שאין יושבין בה בלילה וביום יושבים בה ואינו מנהג [טור] ובמדינתנו יש קצת אנשים שנוהגין כך לפי שראו כך מאבותיהם, וכתב הרב"י שטעמם כיון שאומרים בליל' זמן אשמיני אם ישבו בסוכה תהיה ישיבתם סותרת אמירת הזמן וק' דהא ביום ג"כ אומרים את יום ש"ע הזה בב"ה ואפ"ה יושבין ול"נ טעמא דחיישי' לבל תוסיף לכן מפסיקים ליל' א' ואח"כ ליכא חששא כמ"ש סי' תרס"ו בהג"ה ומ"מ הדין עם הטור כמ"ש הרב"י דהרי סתמא אמרו בגמרא והלכתא מיתב יתבי' וכן סתמו כל הפוסקים משמע דאין חילוק בין יום לליל' ומשמע בכל הפוסקים דצריך לאכול כל אכילות של אותו היום בסוכה ואפ"י איתרמי ליה סעודה ב"ה צריך לאכול בה דהא מה"ט אסרי' נוי סוכה בט', ומ"ש בהגמ"נ ליישב קצת מה שנוהגין ההמונים לאכול רק חצי סעודה בסוכה כדי שיתפללו על הגשם בלב שלם וכו' ע"ש אינה ראי' די"ל אחר האכיל' נפטרים משם כמש"ל ע"ש וגם הוא בעצמו כ' דאם הוא שבת צריך לאכול סעוד' שלישית בסוכה וכ"כ הב"ח בשם המרדכי וכן מנהג הותיקין:

16 - שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - אבן העזר סימן עט

תשובה לכבוד אהובי תלמידי ידידי הרב המופלג מוהר"ר דוד יצ"ו:

הלילה הזה הגיעני מכתבך אשר אתה שואל בדבר השידוך המדובר לגיסתך עם בן תורה ויחסן רק שבשעת חליו השינוי שם שלו הוא כשם אבי הבתולה: אהובי תלמידי לולא אהבתך אין דרכי להשיב בענינים כאלו דברים שאין להם שורש בתלמוד ובפוסקים אך גודל אהבתך הוציאני חוץ לגדרי. דע תלמידי החביב ויהיו דברים הללו חקוקים על לוח לבך לזכרון הכלל הגדול שאין לכל חכמים שאחר התלמוד רשות לומר דבר נגד התלמוד והאומר דבר לסתור קוצו יו"ד מדברי התלמוד לא יחשב בכלל חכמי ישראל, ואמנם כשאנו מוצאים אחד מחכמי ישראל המוחזק בתורה וביראה בלי ספק שכתב בספר דבר הסותר לדברי התלמוד חייבים אנו למשכנוי נפשין לתרץ דבריו שלא דבר רק לשעה או למשפחה פרטית ודברי תלמוד הם על הכלל. וכיוצא בזה אנו מוצאים לרבינו יהודה החסיד בצוואה שלו דברים שכמעט אסור לנו לשומעם, כי הוא אומר שלא ישא בת אחותו ובגמרא אמרו שהוא מצוה, הוא אומר שלא ישא אב ובנו שתי אחיות ורב פפא ובנו נשאו שתי בנות של אבא סוראה. הוא אומר שלא ישא ב' אחים שתי אחיות ובגמרא שמונים זוג אחים כהנים נשאו שמונים זוג אחיות כהנות, ותרי בנתיה דרב חסדא הוו נסיבי לרמי ולמר עוקבא בר חמי, וכיוצא בזה בצוואה היא. ואם היה החסיד מצוה צוואה זו לכל ישראל הרי הוא סותר לדברי תלמוד והיה אסור לנו לקבל דבריו כלל: +/מהגדול ממניסק/ יעוי' מנחות (כ"ט ב') רמי בר תמרי דהוא חמוה דרמי בר דיקולא אמנם יש לעי' מחולין (דף ק"י) דהוא רמי בר דיקולא ואם נקיים ב' הגירסות ע"כ דדיקולא היה נקרא תמרי ג"כ וא"כ יהיה מזה ראייה גם לב' מתותנים /מחותנים/ ששמותיהן שוין ודו"ק. +

אבל האמת יורה דרכו כי החסיד לזרעו אחריו צוה לדורי דורות כי ראה ברוח הקדש שזרעו לא יצליח בזווגים כאלה ובה אינו סותר דברי התלמוד שהוא על הכלל ודברי החסיד היא על הפרט, הא חדא. ועוד אמינא שבלא"ה בשאלה זו ששאלתני אין כאן חשש כלל ואפ"י לזרעו של החסיד, ואמינא תרי טעמי להוכיח שהחסיד דבר רק על עיקר שם העצם הניתן בשעת לידה או שעת המילה אבל לא על שם שנתברך לשינוי השם. חדא שכיוצא בזה שרז"ל הזהירו על הזוגות שהוא סכנה ואמרו בפסחים ק"ח ע"ב כוס של ברכה לטובה מצטרף ולרעה אינו מצטרף, כן אני אומר השם הזה שנתברך בו לברכה ניתן ולברכה מצטרף שאם היה מזדמן לו לאשה אשר שם אביה כשם העצם שלו היה יכול לקחתה ששם שנתברך מצטרף לטובה והרי יש לו שם חדש אבל אם מזדמן לו אשה ששם אביה כשם החדש שלו אז שם זה שניתן לברכה אינו מצטרף לרעה ויכול לקחתה ולא ייק לו שם זה החדש ולברכה ניתן שם הזה ולא לקללה. הא חדא. ועוד אמינא מסתברא שכונת החסיד לא היה על שם המתחדש דודאי לא חמיר צוואת החסיד מיבמה לשוק וביבמות פ"ז ע"ב ולא נעשה מתים כחיים לענין יבום מק"ו וכו' עד דרכיה דרכי נועם וגו' ועיין בדף י"ז ע"ב בתוס' ד"ה אשת אחיו שלא היה בעולמו וכו' ומעתה אני אומר כיוצא בזה בצוואת החסיד היום יקח איש אשה ולמחר יחלה וישתנה שמו לשם חמיו ויגרש בזה אשתו או יחוש כל ימיו לסכנה ואין זה דרכי נועם ולא נתיב שלום הא ודאי שלא היתה כוונת החסיד אלא על שם העצם שהוא שם עריסה ולא על שם המתחדש.

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

ומלבד כל זה לפי מכתבך רוצה חותנך להתחתן עם צורבא מרבנן ושומר מצוה הוא. ותמהני על רוב העולם שלתת בתם לעם הארץ הוא פשוט אצלם ואין חושש להמנע והוא נגד דברי חז"ל שאמרו כאילו כופתה ומניחה לפני ארי ולהתחתן עם צורבא מרבנן ששמו כשמו הם שואלים ולא תהא תורה שלימה שלנו כצוואה בעלמא. ולכן לדעתי יגמור חותנך השידוך הזה ויעשה מעשיו לשם שמים. דברי רבך הד"ש: +/שערי ציון/ בדבר צואת רבינו יהודה החסיד דלא יהיו שם החתן והחותן שוים. ובמס' סוטה (דף יוד ו'/) מובא שמואל סבא דהוא חמוה דרבי שמואל בר אמי ע"ש משמע שבימי התלמוד לא הקפידו ע"ז כלל. והגאון ר' חיים יוסף דוד אזולאי בפירושו לספר חסידים (סי' תע"ז) הביא סתירות מהש"ס נגד צואת ר' יהודה החסיד ומדברי רבינו לא העיר כלום אף שהיו למראה עיניו כנראה שמביא זכרו במערכתו. ומה שהביא רבינו פה להראות מן הנמצא בתלמוד שמונים זוג אחים נשאו שמונים זוג אחיות נגד צואת ר"ח שאין לב' אחים לקחת שתי אחיות. הנה לדעתי היא הנותנת ומשם אולי יצא לו דבר זה לצוות לא אך לבניו כי אה/אם/ לדורות מדמסיק שם בדקו כו'. ותמוה על רבינו ז"ל וצ"ע.

17 - שו"ת דברי חיים אבן העזר חלק א סימן ח

לה"ה המופלג כו' מ' יצחק גרויס נ"י באונסדארף:

מכתבו הגיעני והנה לפלפל בזה הוא למותר כי איך בדבר שאין לנו שום ידיעה והוא מדברים הנסתרים ובמחילת כ"ת הגאונים בתראי שהחלו לפלפל בכוונת רבינו יודא החסיד ז"ל וכי נשכיל בדבר שאין מבוא לשכלנו להשיג:

אולם גם לסכל ח"ו דעת רבינו אדון החסידים גם כן ח"ו כי ידוע רבינו יהודא החסיד הי' רבו של הסמ"ג ואור זרוע אשר כל תורתנו ומנהגנו בארץ אשכנז וצרפת נמשכים אחריהם ולכן בודאי יפה שיחתן מתורתן של בני האחרונים ושרי ליה מאריה לנוב"י [מהד"ת סי' ע"ט] שהרחיב בלשונו נגד ר"י החסיד רבן של גולת אריאל ארץ אשכנז וצרפת:

אך באמת אין להקשות מדברי הגמרא עליו כי הלא ידוע לנו בכמות זה שאמרו מתחלה מצוה יבום קודם ואחר כך שראו שאין הדור מכוונים לשם מצוה חזרו לומר מצות חליצה קודם [יבמות ל"ט ע"ב] כמו כן יוכל להיות שבכמות אלה הזווגים אם הי' החיתון לשם שמים כמו בדורות הראשונים לא ידעו שומרי מצוה דבר רע ומשום הכי לא נהרו חכמי התלמוד ואדרבא צו לישא בת אחותו [יבמות ס"ב ע"ב] והחסיד [בצוואה שם סי' כ"ו] ראה שהדורות אין מכוונים יפה לשם שמים והעלה לפי גודל חכמתו מה שיוקפד בעניני הזווג ובודאי אין בחכמי האחרונים לדחות דברי הקדמונים אם לא נמצא בדורות הקדמונים חולקים עליו כי אנו כאין נגד חכמתם ותורתם וחסידותם ויראתם ועלינו לקבל דבריהם באהבה הגם שהוא נגד התלמוד:

אך מחמת שבדבר זה ספק אם לזרעו כוון או לא לזה נאמר בכהאי גוונא אם הלכה רופפת בידך צא וראה האיך העולם נוהג [על ירושלמי פאה פ"ה ה"ה ומעשר שני פ"ה ה"ב] והנה במדינתנו אין מדקדקים רק באשה ששמה כשם חמותה [צוואת ריה"ח סי' כ"ה] ודבר זה מבואר להחמיר גם בספר משנת חסידים [מס' חתונה ומילה פ"א אות ה'] ובשאר הדברים אין מדקדקין במדינתנו וגם כנראה שלא הי' כוונתו בזה רק לזרעו כי האחרונים בעלי קבלה כמו המשנת חסידים אין מביאין רק שמה כשם אמו אלמא דבשאר הדברים לא הי' רק לזרעו ולכן אין שום חשש כלל בעובדא דידיה:

אך מה שרצה מעלת כבודו לומר שהוי מקח טעות יעוין [במגיד משנה פט"ו מהל' מכירה ה"ג] ובמשנה למלך [שם] דבדבר שיוכל להתברר תיכף לא שייך מקח טעות והכא נמי הרי יכול להתברר תיכף ומדלא הקפידו אינו מקח טעות ובוהא אסיים ואומר שלום יום ג' במדבר מ"ב למספר בני ישראל תרי"ח לפ"ק:

18 - שו"ת יביע אומר חלק ב - אבן העזר סימן ז

(ד) אמנם ראיתי להגאון מצאנו בשו"ת דברי חיים ח"א (חאה"ע סי' ח), שגם הוא ז"ל כ' להשיג בזה על הנוב"י, דשרא ליה מאריה שהרחיב בלשונו נגד ר"י החסיד רבן של גולת אריאל, ובאמת אין להק' מד' הגמ' עליו, שכיו"ב אמרו מצות יבום קודם, וכשראו שאין הדור מכוונים לשם מצוה חזרו לומר מצות חליצה קודמת. וה"נ י"ל שאם היה החיתון לש"ש כמו בדורות הראשונים, שומר מצוה לא ידע דבר רע, ומש"ה לא נהרו בזה חכמי התלמוד, ואדרבה ציו לישא בת אחותו. אבל החסיד ראה שהדורות אין מכוונים לש"ש והעלה לפי גודל חכמתו מה שיש להקפיד בעניני הזיווג. ואין בידי חכמי האחרונים לדחות ד' הקדמונים אם לא נמצאו חולקים עליהם, כי אנו כאין נגד חכמתם. ועלינו לקבל דבריהם באהבה הגם שהוא נגד התלמוד. אך מחמת שהדבר מסופק אם לזרעו כיון או לא, ככה"ג נאמר אם הלכה רופפת בידך צא וראה מנהג העולם, והנה במדינתנו אין מדקדקים אלא באשה ששמה כשם חמותה, וד"ז מבואר גם במשנת חסידים להחמיר. ובשאר דברים אין מדקדקים, וכנראה שלא היה כוונת ריה"ח בהם

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

רק לזרעו. ולכן אין לחוש כלל בשאר דברים. עכ"ד. והנה מ"ש לדמות ד"ז לענין יבום וחליצה, במחכ"ת הא לא דמיא כי עוכלא לדנא, דשאני התם שנמצא פוגע באשת אחיו שלא לשם מצוה. וכדאמר אבא שאול מה"ט שקרוב בעיניו שהולד ממזר (יבמות לט:). משא"כ בכל הני שאין בהם שום חשש ערוה כלל. וגם בגמ' (יבמות סב:) סתמו שמצוה לשאת את בת אחותו, ולא חילקו בזה בין לשם מצוה או לא. וכבר בדורותם אמר אבא שאול עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה. וזה ודאי דוחק גדול לחלק בין כוונה לכוונה, בין דורותם לדורותינו, שאין אלו אלא דברי נביאות. ומ"ש הגאון מצאנו, שאין ביד חכמי האחרונים לחלוק על הקדמונים כשאין חולק עליהם, הנה זה אמת ויציב בדברי הלכה שחידשו הראשונים מדעתם וסברתם הרחבה מני ים, אבל בכה"ג שאין לזה שום שורש ויסוד בהלכה, רק דרך צוואה בעלמא, ולא הזכירו ד"ז בלשון איסור כלל. ומה גם שהם ממש כגזרות חדשות אחר סתימת התלמוד, שכ' הפוסקים שאין רשאי לחדש דבר מעתה, וכנ"ל, אין צורך למצוא חולקים על ריה"ח מן הפוסקים הקדמונים. ומכ"ש שכן משמע ממעשה רב של הראב"ד שנשא בת הר"א אב"ד. וכנ"ל. הן אמת כי מצאתי חבר להגאון מצאנו, הוא הגאון שם אריה (חיו"ד סי' כז) בד"ה אכן נראה, שג"כ כ' לחלק בין דורותינו שאינם מכוונים לשם מצוה. והביא ראיה לזה ממ"ש בס' חסידים (סי' תפח) שכ', רוב בני דומים לאחי האם, ולכך אמרו הנושא בת אחותו חסיד, וכשמוליד בנים מבת אחותו הרי יהיו חסידים כמותו. אבל רשע שמכוין להנאתו שהיה לו בת אחותו יפה, ולא לקחה לשם מצוה זה אינו טוב. ע"כ. ובחנם תמהו על ריה"ח בזה. ע"כ. וכ"כ בס' אפי זוטרי (סי' ב). ע"ש. מ"מ נראה דלדינא שאר כל הפוסקים חולקים עליו, דלא משתמיט שום פוסק אחר שיחלק כן. ואשר על כן פסק רבינו הרמ"א בהגה (סי' ב ס"ו), שמצוה לאדם לשאת בת אחותו. וי"א אף את בת אחיו (רמב"ם פ"ב מהא"ב). ע"כ. וכ"פ עוד הרמ"א (בסי' טו סכ"ה). ולא חשש כלל לצוואת ריה"ח, וע"כ דלא קי"ל בזה כד' ריה"ח. וע"ע בתוס' יבמות (סב:) ד"ה והנושא. ומצאתי להגאון מחוסט בשו"ת ערוגת הבושם (חיו"ד סי' קיח), שג"כ דחה ד' הדב"ח, וקיים ד' הנוב"י עפ"ד הרמ"א. וכן ראיתי למהר"ח פלאג' בשו"ת חיים ושלוש ח"ב (ס"ס יג) שכ' להשיב ע"ד מהר"ם סוזין שהשיג על הנוב"י בזה. והכריע כדברי הנוב"י. ע"ש. וכעת אמ"א. וכ"כ עוד בספרו כל החיים (מע' ת אות יט). +/מלואים/ וכן מצאתי הלום בשו"ת הרמ"ץ (חיו"ד סי' פז), שהסכים לד' הנוב"י. ע"ש. ומש"כ עוד (באות ז) אודות מנהגיו שאדם קורא לבנו כשם אביו. ושכ"כ הרשב"ש בשם הרמב"ן. וכעת נזכרתי מד' הגאון בעל פרי הארץ הובא בשו"ת שדה הארץ ח"ג (חיו"ד סי' כב), בשם מדרש חז"ל, שנדב ואביהוא נקראו על שם אבות אביהם ואמם, ונדב על שם אבי אמו אלישבע בת עמי - נדב, ואביהוא ר"ל אבי - הוא, היינו אביו של אהרן. ובשביל שהקדימו שם אביה נענשו ומתו גם שניהם. ועפ"ז למד שיש זלזול לאביו אם יקדים שם חמיו לבן הבכור. ע"ש. וע' בשו"ת מעשה אברהם (ס"ס מז) שאפ"ל אביו חי דינא הכי. ע"ש. וע"ע בשו"ת ויען אברהם (חיו"ד סי' כז). ודו"ק. + ע"ש.

19 - שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן קיד

בדבר פירוש התורה המיוחס לר"י החסיד בע"ה. כ"ח אדר הראשון תשל"ו. מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר דניאל לוי שליט"א האב"ד קהילת עדת ישורון בציריך..

מאחר שקבלתי בדואר של אתמול עוד מכתב איך שמר פ' מתעקש להוציא את הספר שהוא ע"ש ר"י החסיד כמו שהוא מוכרח אני להשיב תיכף אף שלא נקל כל כך מצד חולשתי ל"ע ה' יחזקני.

והנה בסנהדרין דף צ"ט תניא כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקב"ה אלא משה מפי עצמו זהו כי דבר ה' בזה, ומבואר בפירוש הרמב"ם ביסוד השמיני שמה היה רק כותב מה שנקרא לו מפי הגבורה ולפיכך נקרא מחוקק ואין הפרש בין ובני חס כוש ומצרים ושם אשתו מהיטבאל ותמנע היתה פלגש ובין אנכי ה' אלקי' ושמע ישראל כי הכל מפי הגבורה, ומפורש כן בב"ב דף ט"ו וליכא מחלוקת בין התנאים על השמונה פסוקים אלא שלר"י ואמרי לה ר' נחמיה כתבן יהושע ג"כ בדרך הזה שהקב"ה אמר כל תיבה ותיבה ואות ואות, ולר"ש גם הח' פסוקים כתבן משה, ואיתא כן ברמב"ם פ"ג מתשובה ה"ח האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו ה"ז כופר בתורה, ואף שבלשון הגמ' איתא רק חוץ מפסוק זה פשוט וברור שאפילו תיבה אחת ולא דוקא והוא הדין שגם אות אחת אף שגם הרמב"ם לא הזכיר זה דהא טעם אחד הוא שמה היה רק סופר הכותב מה שאמר לו הקב"ה לכתוב, וזהו הכתיב והקרי כדאיתא בנדרים דף ל"ז, וכן אי אפשר לשום אדם אף לא לנביא להחסיר אפילו אות אחת ואם חסר אות אחת או יתר אות אחת פסולה כמפורש ברמב"ם פ"י מס"ת ה"א ומחמת שאין אנו בקיאים בחסירות ויתירות כדאיתא בקידושין דף ל', אין כשרות ס"ת שלנו ברורה כל כך ואיכא מצד זה חלוק לדינא שבשביל חסירות ויתירות כשליכא שינוי בהענין ובמבטא אין מוציאין ס"ת אחרת כדאיתא ברמ"א או"ח סי' קמ"ג סעי' ד', ואף הנקודות שבתורה שאין בהם פסול בין אם לא נעשו אותן הנקודות בהס"ת, ובין אם נמצא איזה נקודות שאין צריכין, נמי אסור עיין בפסקי תוס' מנחות סימן רל"א כשכתב עזרא התורה עשה נקודה אמר אם יאמר משה למה

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

נקדת אשיב הלא לא מחקתי, והוא ברייתא באדר"נ פרק ל"ד ה"ד בלשון אחר שהוא גירסא מוטעת שאיתא אמר עזרא אם יבא אליהו ויאמר לי מפני מה כתבת כך אומר אני לו כבר נקדתי עליהן ואם אומר לי יפה כתבת אעביר נקודה מעליהן, והוא טעות ברור שכתבת התיבות שבתורה לא שייך שישאלו למה כתבן דהרי משה מפי הגבורה כתבן והמוחקן הוא בכלל כי דבר ה' בזה והוא כופר בתורה דהרי הוא כאומר שאותיות אלו לא נכתבו מפי הקב"ה או שהקב"ה החליף ואמר שמעתה לא יכתבו שתרוייהו אלו נחשבו כופרים בתורה, וגם אם אין צורך לכותבן מה יועיל מה שכתב הנקודה, עמש"כ בבנין יהושע הם דברים שלא ניתנו להאמר שעזרא הסופר לא תיקן שום דבר דשום נביא שבעולם לא יוכל לשנות שום דבר דאלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר ואף על מנצפ"ך לומר הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה הקשה הגמ' שאין רשאיין לחדש דבר, והתירוץ שכחוס וחזרו ויסדום הוא בפלפולא כדכתבתי באג"מ או"ח ח"א סימן י"ד ענף א' סוף ד"ה אבל באמת, ואף עזרא לר' יוסי בסנהדרין דף כ"א דנשתנה על ידו הכתב הוא רק לענין זה שמשם רמזה בתורה אבל לא לענין לתקן שום דבר וחס לן לומר ושרי ליה מריה לבעל בנין יהושע, אבל פשוט שהוא גירסא מוטעת אלא צריך לגרוס כהפסקי תוס' וכדהובא גם בט"ז יו"ד סימן ער"ד סוף סק"ז.

עכ"פ כל הס"ת כולה נכתבה ע"י משה מפי הגבורה כל אות ואות ממש, ומי שאומר שאיכא אפילו רק אות אחת שכתב משה בעצמו הוא כופר בתורה ובכלל כי דבר ה' בזה, וכ"ש מי שיאמר שאיכא איזה דבר שאף משה לא כתבו אלא אחרים או שבאו אחרים והחסירו זה מן התורה שהם כופרים בתורה ובכלל כי דבר ה' בזה וכשיבא אחד ויאמר שלו צוה ה' לחסר או להוסיף אפילו רק אות אחת הוא נביא השקר שמיתתו בחנק כדאיתא ברמב"ם פ"ט מיסוה"ת ה"א. וממילא מה שכתוב לפ"מ שפי' אביו דוישם את אפרים לפני מנשה הוא על משה שאפרים היה בראש דגל שא"כ הוקשה לו דהיה לו לומר ואני שמתי את אפרים לפני מנשה שלכן מסיק דיהושע כתבו או אנשי כנה"ג כתבו, הוא כפירה בתורה על פסוק זה שלא כתבו משה מפי הגבורה, ובכלל הם דברי שטות וכי משה סידר הדגלים הא הקב"ה סידרם כמפורש בקרא בפ' במדבר ככל אשר צוה ה' את משה כן חנו לדגליהם וא"כ אף לפי' אביו לא קאי על משה אלא על הקב"ה ולא קשה כלום אף במשה כתבו, ונמצא שהמזיף היה רשע ואפיקורס וגם שוטה.

וכן מש"כ דשירת ישראל על הבאר היה לא עלי באר שנכתב בתורה אלא הלל הגדול וזה היה כתוב בחומש אלא שדוד המלך הסיר שירה זו מן התורה וחיברו בתהלים הוא כפירה היותר גדולה בתורה ודברי דופי בדוד המלך והוא גרוע משום שהוא בלא טעם כלל רק כמו להכעיס. וגם ניכר שם שכופר בנס דבארה של מרים דהיה זה הבאר שאמר שירה עליו, והוא מפרש באריכות שהיו חוקרים אנה באר מים טובים וקרים וטוב לחנות עליו, שזהו גם כפירה בהמסעות שהיו רק ע"פ ה' ולא בשום חשבונות בני אדם אף לא של משה וכמפורש בקראי, ובכל שנות המדבר שתו רק מבארה של מרים, והוא כנראה כופר בזה.

וכן מש"כ בדבר עציון גבר דשל אדום היה לא מצד שהיה מארץ אדום אלא שהיה זה של מהיטבאל בת מטרד שהיה עיר שמביאין שם הזהב והיה זה קודם שמלך שאול ולכן כתבו בימי כנסת הגדולה בחומש שלא תתמה איך בא עציון גבר לאדום, הרי הוא הכפירה שפרשת ואלה המלכים שבוישלח כתבו אחר כך שהוא כפירה בתורה ובנבואה, וכבר הביא באבן עזרא מאפיקורס אחד בשם יצחקי שאמר כי בימי יהושפט נכתבה זאת הפרשה ומסיק האבן עזרא חלילה חלילה שהוא כמו שדבר על ימי יהושפט וספרו ראוי להשרף, ונמצא שכבר הוא דין פסוק מאבן עזרא שצריך לשרוף ספר כזה, ואיך נדפיס עתה מחדש ספרים אחרים בכפירה זו, וספר זה עוד גרע כי הרי הכופרים הרשעים זייפו זה בתוך ספר שנקרא על שם ר' יהודה החסיד כדי להטעות את העולם בהסתה והדחה כזו שגם ריה"ח אמר זה לכן פשוט שאסור להדפיס ספר זה ועוד גרוע הוא מספרי מינים ששם המין המחבר כתוב עליו, שהרבה אפילו מפשוטי העם לא יאמינו לזה אבל כששם ריה"ח = ר' יהודה החסיד = כתוב יש לחוש שגם יותר יטעו ויעשו כופרים בתורה עי"ז ולכן ברור שאסור באיסור היותר גדול דמחטיא את הרבים. ואני הייתי אומר שלא ידפיסו כלל אף לא הדברים האחרים כי אפשר לא נבדק היטב ובפרט כי נעשה ספק גדול ממילא על כל הספר מי הוא מחברו ואף אם נמצא שם איזה דבר שנמצא בשמו של ריה"ח בספרי הראשונים אין ראיה על שאר הדברים מאחר שאיכא ריעותא גדולה כזה.

אחרי כתבי השיגו הספר ציוני של ר' מנחם ציוני ומצאתי מה שמר פ' אמר לכם שמביא זה בשם הרי"ח, אבל זה אינו מתרץ כלום שודאי הוא כפירה בתורה ומי שיאמר זה הוא כפירה בתורה וגם ענין גדוף על דוד המלך, ולא ידוע לנו בברור מי הוא ר' מנחם ציוני וכנראה שהעתיק מה שנמצא באיזה ספר על שם ריה"ח בלא עיון, ואני הייתי אומר שאסור למכור ולקנות גם ספר ציוני מאחר שנמצא דבר כפירה זו וטוב לכתוב זה לגדולי א"י. והנני ידידו מוקירו, משה פיינשטיין.

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

ונראה ברור שחחיבין לישב בסוכה וכמבואר בש"ע ואם כי שמעתי על עמה אדמור"ם המפורסמים כגדולים וצדיקים שלא ישבו אין זה מכריח מידי שלדעתי קהל גדול באו לחרותיהם לקבל פני רבם בשמיני עצרת ושמתח תורה לראות הנהגותם ולשמוע תורתן וכה"ג אולי כיון דמקיימי מצוה דאורייתא לקבל פני רבם ברגל פטורין מדינא מסוכה אפילו בסוכות וכדאיתא בגמרא כו. דכשבאו ברגל לריש גלותא לא גנו בסוכה שפטורין ע"ש והם לא פטרו עצמו והקהל בסוכות גופא אבל בשמיני עצרת כיון דקעבדי מצוה דרבים והקהל נמי מדינא פטורין שבאו לדבר מצוה והסוכה צר מהכיל אותם ע"כ הוה כבני חופה דפטורין ושפיר עבדי שלא החמירו, ואולי מזה נשתרבב בקצת אנשים לכתחילה המנהג להקל שכל אחד רצה לאחוז לעצמו מנהג רבו אף דלא דמי כלל כמ"ש ויש מפרשים מנהג המקילין מטעם אחר אבל העיקר נראה לישב כפשטות שממעות הגמרא ופוסקים וכן המנהג פשוט ברוב מקומות.

21 - נפש הרב עמ' רכ-רכא

והיה נראה לשער שאולי נשתרבבה טעותם מזה שהיה נוהגים אצל האדמור"ם הגדולים לערוך "שולחן" גדול בשמ"ע ובאו המון גדול של חסידים לבקר אצל הרבי ומבואר בגמ' סוכה כה: שחתן וכל בני החופה פטורים מן הסוכה דצר להם המקום ומצטער הרי פטור מן הסוכה וה"נ כשעורים פארברענגען גדול להמון המון חסידים הרי בודאי אין די מקום לכולם לשבת ומותרים הם כולם לישב ולאכול חוץ לסוכה מטעם מצטער. ולאחר זמן נשכח סיבת הדבר שאכלו חוץ לסוכה ותפסו בטעות ש"מנהג חסידי" הוא שלא לישב בסוכה שמ"ע הווא דבר שאי אפשר להיות שהרי הוא ממש נגד מסקנת הגמ' להדיא ובהזדמנות אחרת אמר רבנו בוא וראה מה כחה של ברכת מצוה שכשעושים מצוה ואין מברכים עליה תופסים ההמון שאין זה מצוה באמת והראיה מדאין מברכין עליה וראה מה אירע לפסק הגמרא דבשב"ע מיתב יתבינן ומדלא בירכו עליה תפסו ההמון בטעות שאינה מצוה והתחילו לזלזל בה עד שבא לידי כך שהפסיקו לגמרי מלישב בסוכה והוא מנהג בטעות.

22 - שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן י

במי שהולך כל היום לעבודה מה יעשה בתפילין.
ז' כסלו תרצ"ב ליובאן. מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"ר שמעון טרעבניק שליט"א.
בדבר מי שהולך על כל היום לעבודה וא"א לו שם להניח תפילין בכל היום אם יש להתיר לו להניח תפילין קודם עמוד השחר, הנכון לע"ד שצריך להניח כיון שליכא כבר חשש שינה כמו במשכים לדרך בש"ע /או"ח/ סי' ל' סעי' ג' שמניחם. אבל מסתבר שיש לסמוך בכגון זה על ר' פרץ שהביא הטור /או"ח/ סי' ל' שיכול גם לברך דלהגירסא במנחות דף ל"ו שהוא גירסת רוב הראשונים וחשך והניח תפילין ליכא כלל גזירה שלא להניח בלילה אלא שאין מורין כן והזריז יכול להניח לכתחילה כדאיתא בנ"י ולכן יכול לומר וצונו, דאיסור חכמים שמונע מברכה הוא רק כשאסרו לכל כמו בשופר ולולב אבל הכא אין כאן איסור ממש ולכן בעובדא דידן שליכא חשש שינה שכבר קם משנתו יש להורות לו באונס כזה שא"א לו להניח ביום שגם יברך. ואף שבגמ' /מנחות ל"ו/ איתא שמברך אח"כ כשיגיע זמנו ואף הש"ע פסק כן אף שהש"ע סובר דלילה זמן תפילין מדאורייתא הוא משום דסובר דלהניח לכתחלה בלילה אסרו מדרבנן דגריס וחשך ולא סליק תפילי כדאיתא בכ"מ פ"ד מתפילין הי"א להרמב"ם אבל הר' פרץ סובר דליכא כלל איסור אף להניח בתחלה אלא שאין מורין כן, כדבארתי לכן גם מברך ועיין בהגר"א שם ולכן אף שבמשכים לדרך שיכול לברך אח"כ יש לעשות כהש"ע אבל בעובדא דידן שלא יהיו עליו התפילין אח"כ יש לעשות כהר' פרץ שגם יברך, ואנוס ודאי יש להחשיבו דאין לחייבו להפסיד עבודתו שהוא הפסד יותר מחומש בשביל מצות עשה, וכ"ש במדינה זו שא"א להשיג עבודה אחרת כי הכל הוא בידם ולא יתנו לו, ולכן כדי שלא יפסיד מצוה חביבה זו יכול להניח אף בברכה כי להניח בלא ברכה לא יבין איש שאינו ת"ח ויבא להקל ולזלזל בהנחתם אך ת"ח יותר טוב שיניח בלא ברכה שספק ברכות להקל, וק"ש ותפלה יחכה על היום ויקרא כשיעסוק במלאכתו. ידידו מוקירו מאד, משה פיינשטיין.

23 - יחוסי תנאים ואמוראים

יש שנוהגין כלישנא בתרא משום דקבלה היא דרוב איכא דאמרי שבתלמוד הוא עיקר והנוהגין אומרין כי מש"כ בספרים הלכך יתובין ברוכי לא מברכין אינו מסדר הגמ' אלא מלשון הלכות גדולות וכו' אפ"ה סבר רב יוסף כיון דמרה דשמעתא גופיה הדר ביה וחוף לסוכה יתב ש"מ דסבירא ליה הלכה כר' יוחנן וכלישנא בתרא

24 - שפת אמת מסכת סוכה דף מו עמוד ב

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

שם בגמ' מיתב כו"ע ל"פ דיתבין כו', אפשר לע"ד לפרש דהיינו דליכא איסור בל תוסיף בישיבתה אבל לא לחיבו לישב דאל"כ למה לא בעי ברוכי ותו דמ"ט דל"ק דאמרי דלמיתב כו"ע ל"פ הא לשון שמיני לזה ולזה משמע דפטור לגמרי וגם רב דאמר שמיני לברכה טפי איכא לפרושי דא"צ ברכה, לכן נ"ל דס"ל לל"ק דכל דמחויב לישב בודאי יש לברך וא"כ לרב דמחויב ודאי צריך ברכה אבל לר"י דפטור מברכה אה"נ דחויבא נמי ליכא ולכן אמר שמיני לזה ולזה, והא דאמרי' דמיתב כו"ע ל"פ היינו דמ"מ ליכא איסור לישב וכן אפ"ל בלישנא בתרא דלכו"ע ליכא חיובא ולא פליגי אלא אי רשאין לישב ומסיק הגמ' הלכתא דליכא איסור אבל ברכה וחיוב ליכא, ובוזה מיושב מה דקשה לל"ק דלכו"ע יתבין א"כ ר"י ברי' דר"ש ב"ש דיתב לבר מסוכה עביד דלא כמאן, ולמ"ש א"ש דלכו"ע ליכא חיוב סוכה והא דל"ב דייק ר"י דלא יתבין מר"י ברי' דר"ש ב"ש דיתב לבר מסוכה היינו שהבין ממנו שהי' מקפיד שלא לישב דיש איסור בדבר ול"ק ס"ל דלאו מטעם איסור לא ישב רק כדי שלא יקבעו הלכה דצריכין לישב אבל איסורא ליכא, ואין להקשות לפי זה לל"ק דהא דגדולי הדור יתבו ולא בירכו היינו משום דאין חיוב לישב א"כ מה מקשה הגמ' דילמא ס"ל כמ"ד דכיון שבירך ביום ראשון שוב אינו מברך הלא י"ל שראו אותן שאכלו גם בבית אלא דבסוכה נמי הוי יתבי דמ"מ שפיר פריך הגמ' מדאר"י הראי' מדלא בירכו ולא משום שאכלו גם בבית, כתבתי פי' זה לישב לשון הגמ' למנהג המקילין מלישב בסוכה בשמיני כנ"ל:

25 - תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כו עמוד א

כי הא דרב חסדא ורבה בר רב הונא, כי הוו עיילי בשבתא דרגלא לבי ריש גלותא - הוו גנו ארקתא דסורא. אמרי: אנן שלוחי מצוה אנן, ופטורין

26 - בית יוסף אורח חיים סימן תרסח

ומ"ש ויש נוהגין שלא לישב בה בליל שמיני. טעמם מפני שבלילה צריך לברך זמן ואם אוכל אז בסוכה נמצאת אז אכילתו בסוכה סותרת את ברכת זמן ומפני כך סוברים שמה שאמרו בגמרא מיתב יתבין ביום דוקא אמרו כן שאין אומרים בו זמן וכתב רבינו שאינו מנהג משום דכיון דסתמא אמרו מיתב יתבין אין לחלק בין יום ללילה:

27 - ב"ח אורח חיים סימן תרסח

ומ"ש ויש נוהגין וכו'. גם על זה כתבתי שם שאפשר שנהגו כן כדי לעשות הפסקה בין שביעי לשמיני דכיון שאכל בליל שמיני בביתו שוב אף אם יאכל ביום שמיני בסוכה אינו נראה כמוסיף מידי דהוה אאוכל בסוכה באמצע השנה ועוד אפשר לומר דכיון דמצוה הוא להוסיף מחול על הקודש אם כן אם יאכל בליל שמיני בסוכה צריך הוא לברך לישב בסוכה מאחר שעדיין יום שביעי הוא בשעת קידוש ומאחר שאומר את יום השמיני חג העצרת הזה אין לו לברך על הסוכה ולעשותו חול דאם כן סתרי אהדדי ועל כן [נהגו] שלא לישב בה בליל שמיני וכתב רבינו שאינו מנהג דממה נפשך אם יום הוא בשעת הסעודה אסור לו לאכול חוץ לסוכה מדין התורה ואם לילה הוא יאכל בסוכה ולא יברך והבית יוסף פירש בענין אחר מכל מקום ראוי שלא לעשות קידוש בליל שמיני בסוכה אלא אם כן הוא ודאי לילה וכן נמצא בליקוטים בשם מהר"ר טעבלין:

28 - רש"י מסכת סוכה דף מח עמוד א

הא לן - לבני בבל, שהשמיני שלהם ספק שביעי, דלא קים להו בקביעא דירחא - מדליק בה את הנר, ולא יפחתנה ויפסלנה, לפי שצריך לישב בה מחר.

29 - גליוני הש"ס שם

שמעתי משאנים בני תורה שתולין בדברי רש"י אלה מנהגם הגרוע שלא לאכול ליל שמיני עצרת בסוכה רק ביומו והוא בורות דמחר היינו כל יום מחר וגם לילו בכלל ואך ראיתי חידוש כזה בשו"ת הרא"ש כלל יב אות א' לענין נודר שלא לאכול לחם ביום פלוני ולא למחרתו דכתב שם על הלילה שביניהם דאסורה רק מטעם דהואיל והתחיל נדרו לא פקע עד עבור זמנו עש"ה ול"ל לטעם זה תיפוק ליה דלמחרתו היינו כל יום מחרתו וגם לילו בכלל ואולי בל' בני אדם אינו כן ועכ"פ בל' רש"י כאן פשוט הכונה על כל המעת לעת של מחר ונוכרתי דכהך דשו"ת הרא"ש הוא גם בירושלמי ב"מ פ"ח ה"ב על המשנה שאלה היום ושכרה למחר ע"ש דבעי' לילה שבנתיים מהו כו' עש"ה ומשמע דמצד הלשון עצמו אין הלילה שבנתיים לא בכלל אומרו היום ולא בכלל אומרו למחר וע"ע ירושלמי נדרים פ' קונם יין ה"א עש"ה.

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת אריה ליבוביץ

30 - ט"ז אורח חיים סימן תרסח

כתוב בהגמ"נ הא דנהיגי מקצת לאכול חצי סעוד' בסוכ' וחצי סעוד' בביתו מנהג זה לא נזכ' בשום מקום אבל נ"ל ראייה ברורה ממדרש תנחומא פרשת פנחס ילמדנו רבינו כו' עד ולמה התירו חכמים להפטר מסוכה ב"ט אחרון של חג אלא כל ז' ימי החג מתפללי לטללים וי"ט האחרון מתפללין לגשמים ולכן נפטרים מהסוכה כדי להתפלל על הגשמים בלב שלם עכ"ל

31 - סוכת חיים עמ' תל-תלא

ובס' מאיר עיני חכמים כתב עוד טעם לזה דהרי המג"א ביאר שיטת המרדכי דאין ישנים בסוכה בשמ"ע משום דכיון דאין מברין על שינה בסוכה כל ימי החג ליכא היכר במה שאינו מברך עכשיו על הסוכה ומחזי כמוסיף והנה בברכות דף מט הק' תוס' דהאיך אמרינן דאין חיוב בסוכה רק בלילה הראשונה ובכל הימים אי בעי אכל או לא אכל הא גם בשאר יו"ט חייב לאכול פת דמשו"ה בטעה ולא הזכיר יו"ט בבהמ"ז חוזר. ותל' דבשאר הימים חייב לאכול משום יו"ט ולא משום סוכה ונפק"מ בירדו גשמים ואכל בבית דאין צריך לאכול שנית בסוכה והק' בשעה"מ פ"ז מהל' סוכה למה לא תל' דמשום יו"ט סגי בכזית או כביצה דהוי אכילת עראעי דיאנו מחויב בסוכה כמ"ש הר"ן והרשב"א דף כו. ותל' דס"ל לתוס' דהא דאוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה ה"ד בשאר ימות החג אבל בשיו"ט גם כזית וכביצה חשיבי ומחויב בסוכה וכיון דבאכילת כזית וכביצה ביו"ט לתוס' והרא"ש חייבים בסוכה ולהרשב"א והר"ן פטורים לכן אזלינן לחומרא דאסור לאכול חוץ לסוכה ומ"מ אין מברכין דספק ברכות להקל. ולפי זה י"ל דלא רק השינה בסוכה בשמ"ע אסורה אלא אפילו לאכול בסוכה אין רשאי דהא מיד שאוכל כזית או כביצה איכא חשש בל תוסיף דיש לחוש לשיטת התוס' והרא"ש דביו"ט גם כזית או כביצה מחויב בסוכה וא"כ עובר בבל תוסיף ואי דאיכא היכר מה שאינו מברך לישב בסוכה הא גם ביו"ט ראשון אם אוכל רק כזית או כביצה אינו מברך משום דחיישינן לדעת הרב"א והר"ן וא"כ אם אוכל בסוכה איכא משום בל תוסיף ע"כ הם נוהגין שלא לאכול בשמיני בסוכה משום דמחזי כמוסיף אבל בקידוש ואכילת פת הבא בכיסנין דאינו יוצא בהם חיוב אכילה דיו"ט ליכא חיוב דסוכה עד דאכיל יותר מכביצה ושפיר מצי לאכול בסוכה דאיכא הכירא דלא מברכי.

32 - בכורי יעקב ס"ק ו'

ומשמע בכל הפוסקים דצריך לאכול כל אכילות של אותו היום בסוכה ואפילו אתמרי ליה סעודה בין השמשות צריך לאכול שם וכו' וכן כתבו כל האחרונים שכל שאינו אוכל כל הסעודות של אותו היום בסוכה איסור גדול עושה כיון שחייב כן מדין הגמרא

33 - שו"ת באר משה ח"ז עמ' שטו אות ד'

ובן חו"ל שהוא בא"י יום ח' דסוכות מחויב הוא לאכול בסוכה בכל אשר נוהג בחו"ל אכן לא ישן בסוכה בליל שמיני אפילו אם מנהגו לישן בחו"ל ויסמוך על האומרים שאין לישן בליל שמיני בסוכה הגם שמר"ן הב"י לא הסכים להמקילין עכ"ז הדרכ"מ העיד היפך דבריו המנהג ועיין בארץ חיים

34 - שו"ת מנחת יצחק חלק ט סימן נד

ב מנהגו לאכול כל הסעודות בשמ"ע = בשמיני עצרת = בסוכה, אם ינהוג כן גם בא"י. לענ"ד נראה לכאורה דלא יאכל בסוכה בשמ"ע שם, א' משום דהוי בפרהסיא, וישנם הרבה מחמירים שלא לעשות בפרהסי', כנגד המנהג בא"י, כמב' בפוסקים שהובאו בספרי שם, ועוד, דכל הענין, לנהוג יו"ט שני בא"י לבני חו"ל שדעתם לחזור, תלוי בפלוגתת הפוסקים, כמבואר בספרי שם (סי' א' - ד'), אלא שקבלו הלכה למעשה כאותם הפוסקים שס"ל כן, בשמ"ע, שנוסף עוד פלוגתת האשלי רברבי, אם לאכול אף בחו"ל בשמ"ע בסוכה, עי' טור וב"י וש"ע (או"ח סי' תרס"ח), כדאים הצטרפות ב' השיטות, שלא לאכול בשמ"ע בא"י בסוכה, אף בדעתו לחזור כנלענ"ד, אם לא שנתקבל המנהג באופן אחר, וזה יוכל לברר שם בא"י. (וכפי שנאמר לי אח"כ יש מבני חו"ל שנוהגין לאכול בשמ"ע בסוכה גם שהמה שם בדרך ארעי וצ"ע).

35 - שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן יט

א. בן חו"ל שנמצא בא"י אם חייב לאכול בסוכה בשמיני עצרת. לענין אורח בן חו"ל שנמצא בא"י אם חייב לאכול בסוכה בשמיני עצרת ראיתי בכלל ג' אות ט"ז מה שהביא כת"ר בשמי, וכתב לחלק דשאני הכא דמדינא דגמרא כבר נקבע הדין דמיתב יתבינן וברוכי לא מברכין עיי"ש, כנים הם

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

הדברים שכתב מר דלזאת נתכונתי במה שאמרתי דיש לחלק קצת, ועוד אוסיף עליהם שגם עיקר דין יו"ט שני בחו"ל הרי אינו אלא ספק וכמו"ש בגמ' שבת כ"ג ע"א "והא יו"ט שני דספק דבריהם הוא ובעי ברכה" ותרצו "התם כי היכי דלא לזלזל בה" וכן מבואר בעוד מקומות בש"ס, ואפ"ה נקטינן בבן חו"ל שדעתו לחזור שפיר חייב לנהוג בא"י יו"ט שני, ומוכח מזה דגם מה שאסור רק מספק לא דמי למנהג שהחמירו בו מפני שאין להם מסורת, אך עיקר כוונתי דלענין יו"ט שני שהוא ממש יום חול בא"י לא מצינן בפוסקים שהחמירו גם בא"י על אורחים הבאים מחו"ל אלא בכה"ג שחכמים קבעו אותו בחו"ל כמו ודאי יו"ט וגם הפקיעו אותו ממצות תפלין והוא מקדש ומתפלל ממש כמו ביו"ט ראשון, משא"כ הכא שגם בחו"ל הוא ודאי שמיני עצרת ולא סכות, מסתבר דכמו שבחו"ל לא מברכין על הסוכה מפני שגם הוא באמת שמע"צ =שמיני עצרת= לכן לא מסתבר לומר שגם בזה החמירו אקרפתא דגברי גם על אורחים שהם בא"י כיון דאיכא נמי קצת זלזול בשמע"צ של בני א"י, ומצינן נמי קצת דוגמא רחוקה לזה ממה שהביא המשנ"ב בבאה"ל סי' תרפ"ח מהברכ"י דבכרך שקורין בי"ד וט"ו מספק אמרינן שפיר דהכפרים הנראים וסמוכים אינם נטפלין לו וקורין רק בי"ד, וחושבני שהדין הזה שפיר נוהג גם בטבריא דאע"ג דקבעו עלה בגמרא שהוא ספק מ"מ לא נוהג בה להברכ"י הדין של נראה וסמוך, ולכן אמרתי דבכגון דא חזי שפיר לאצטרופי דעת החכ"צ ושו"ע הרב לפטרם לגמרי מסוכה (ואף שלכאורה לא מובן איך נהגו רבנן קשישאי לצרף אותם להקל אחרי שכולם כתבו שכן נהגו גם בדורות הראשונים מזמן הגאונים, ואולי זה רק מפני שהב"י השמיט דין זה משלחנו הטהור וצ"ע) ובפרט שלמעשה הרי ידוע שגם רבים מקילים וגם אין מנהג קבוע בזה.

36 - שו"ת יחוזה דעת חלק ב סימן עו

שאלה: תושב חוץ לארץ שבא לבקר בארץ ישראל על מנת לחזור לחוץ לארץ, איך יתנהג בשמיני עצרת בענין הקידוש והסעודה של יום טוב, האם יקדש ויאכל בסוכה בלא ברכה, כמנהגו בחוץ לארץ, או יקדש ויאכל בביתו, שלא יהיה נראה כאן כמוסיף על המצוה?

תשובה: התלמוד במסכת סוכה (דף מז ע"א/) העלה במסקנא, לגבי בני חוץ לארץ, והלכתא מיתב יתבינן בסוכה, ברוכי לא מברכינן. כלומר, שהואיל ובחוץ לארץ עושים שני ימים טובים של גליות מספק, נמצא שהשמיני עצרת הוא ספק יום שביעי של חג הסוכות, ולכן צריך לשבת בסוכה, אבל אין לברך לישב בסוכה, הואיל ובאמת יום טוב של שמיני עצרת הוא, ואם יברכו לישב בסוכה יבואו לזלזל בקדושת יום טוב של שמיני עצרת. וכן פסקו הרמב"ם (בפרק ו' מהלכות סוכה הלכה יג), והטור והשלחן ערוך (או"ח/ סימן תרסח סעיף א'). אולם לענין בני ארץ ישראל מבואר בגמרא (שם מח ע"א), ובשלחן ערוך (או"ח/ סימן תרסו סעיף א') שאינו רשאי לאכול בשמיני עצרת בסוכה, כדי שלא יהיה נראה כמוסיף על המצוה, ולכן אם אין לו מקום ראוי לסעוד בו ביום טוב, אלא בסוכה, יפחות בסכך ארבעה טפחים על ארבעה טפחים לפוסלה, כדי שיהיה היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה. לפיכך תושב חוץ לארץ הבא אצל משפחתו או ידידי בארץ ישראל, וכולם סועדים בשמיני עצרת בבית, לא יפרוש מהם על מנת לקדש ולאכול בסוכה כמנהגו בחוץ לארץ, אלא הוא נגרר אחריהם, ויקדש ויאכל עמהם בבית. ובפרט לפי שיטת החכם צבי (סימן קסז) שבני חוץ לארץ הבאים לארץ ישראל על מנת לחזור, חייבים לנהוג כבני ארץ ישראל בכל עניני יום טוב. וכן הסכים עמו השואל ומשיב תליתאה (חלק ג' סימן מח). וראה בתשובת הגאונים שו"ת גאוני מזרח ומערב (סימן לט). ואף על פי שהמנהג כמו שפסק מרן בשו"ת אבקת רוכל (סימן כו), שמכיון שדעתו לחזור חייב לנהוג בין להקל בין להחמיר כבני חוץ לארץ. וכן פסקו גאוני ירושלים כמבואר בספר פרי האדמה חלק ג' (דף יז ע"ב), ובספר שלמי צבור (דף רלה ע"ד), ובשו"ת חיים לעולם (חלק אורח חיים סימן ו'), ובספר פאת השלחן (סימן ב' סעיף טו). ורק בבחור רווק שעלה לארץ ישראל על מנת לחזור, המנהג פשוט שעושה יום טוב אחד בלבד כבני ארץ ישראל. וכמו שהעידו מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל חלק א' (סימן נה). והגאון רבי חיים פלאגי' בספר רוח חיים (סימן תצו). וכן פסק בשו"ת שאל האיש (חלק אורח חיים סימן ח). וראה עוד בשו"ת קול אליהו חלק ב' (בקונטרס מחנה ישראל סימן ל'). ע"ש. ומכל מקום בנידוננו נראה שהנכון שיצטרף לבני הבית שסועד על שלחנם, ויקדש ויאכל עמהם בבית כדי שלא להטריחם לערוך שני שלחנות, בבית ובסוכה. ורק אם הוא עומד ברשות עצמו כגון שנמצא במלון וכדומה, יעשה כמנהגו שבחוץ לארץ לקדש ולאכול בסוכה. וכן העלה להלכה הגאון החסיד הפרד"ס בספר אות היא לעולם (חלק ב' דף פז ע"ג). וכן עיקר.

37 - הליכות שלמה פרק יב הערה 64

ומיהו מ"ש הגרב"צ אבא שאול ז"ל דכל חיובו של בן חו"ל לישב בסוכה בא"י לא נמאר מעיקרא אלא על הנמצא בסוכת עצמו וכדומה שאין לו טירחא גדולא ולא איכפת ליה לאכול סעודתו בה אבל אם מתארח אצל בני א"י ושה עליו להטריחם להביא לו הסעודה בנפרד או שקשה עליו לאכול סעודתו לבדו דינו כמטער ופטור עכ"ד נראה דאי

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

משום הא לא איריא דלא מארינן בכגון דא פטורא דמצטער דהלא היא גופא הוי מצות סוכה שאע"פ שהאדם רוצה לישב בתוך ביתו ולא נחא ליה הישיבה בחוץ אעפ"כ יוצא מביתו לקיים מצות סוכה ולכן לא שייך בזה פטור מצטער אלא אדרבה זוהי עיקר המצוה אלא דמ"מ למעשה שפיר פטור מטעמא אחינא וכדאמרן. וכן רבנו הג"ר אברהם דב שליט"א כתב בזה: יש מקום לומר שהרי יש מ"ד בגמרא סוכה מז. דגם יתובי לא יתבינן ונראה דעיקר הטעם בזה משום דהוא תרתי דסתרי דכיון שנהג יו"ט לא שייך לישב בסוכה וכיון שאנן בקיאין בקביעא דירחא הרי למעשה באמת יו"ט הוא וחג הסוכות כבר עבר ולכן פטור מסוכה לגמרי וזה דאנן קיי"ל דיתובי יתבינן וכו' הוא משום שהרי ינהג למחר יו"ט שני ואז כאלו מתברר ששמע"צ לכל דיניו הוא אצלו למחרת וביום שביעי ביטל מצות סוכה וגם זה הוי תרתי דסתרי ולכן הוא חייב לישב בה בשמע"צ ודי במה שלא יברך שלא יחשב סתירה אבל לולא הוי"ט שני שלמחרת היה פטור מסוכה ולכן נראה דגיון שבהיותו בארץ ישראל הרי יכול לשנות דעתו ולהחליט להשאר בא"י בקביעות ויפטר מיו"ט שני כמש"כ אבא מארי זצ"ל המנחת שלמה שם אות ג' ונמצא דביום שמע"צ לא ברור כלל שלמחרת יהיה אצלו יו"ט שני בכה"ג פטור מסוכה ודו"ק עכ"ד

38 - הליכות שלמה פי"ב אות כא

בן ארץ ישראל הנמצא בשמיני עצרת בחו"ל אם מנהג המקום קבוע לאכול בסוכה ביום זה כדין השו"ע יאכל עמהם בה (וכמבואר בברכ"י דמשום זילותא דיו"ט שני צריך לשבת עמהם ועיי"ש דיהיה בדעתו שאינו יושב לשם מצות סוכה וגם יטעום בצנעא חוץ לסוכה ואפילו אם נמצא שם עם בני משפחתו בלבד צריך לאכול בסוכה כמותם דמסתבר דיש לחשוש גם מאחרים שיכנסו וכשראוהו אוכל בתוך הבית יבואו לזלזל ביו"ט שני) אבל במקום שיש מנהגים שונים רשאי לאכול בתוך הבית (דאינו נראה כמזלזל אם אינו אוכל בסוכה דאיכא למיתלי שיש לו מנהג אחר

39 - רשב"א וריטב"א ראש השנה דף טז:

לא שייך בל תוסיף אלא במה שמוסיף מדעת עצמו אבל במה שתיקנו חכמים לצורך אין כאן בל תוסיף שהרי שמיני של סוכה בזמן הזה אע"ג דאנן בקיאין בקביעות דירחא מצוה מדבריהם שאוכלים וישנים בה למצוה

40 - ברכי יוסף תרס"ח:ג

בני חוץ לארץ בשמיני עצרת צריכים לישן בסוכה כמ"ש מרן בב"י וכן הסכים הא"ר ושכן כתב האגודה ודלא כהלבוש

41 - חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קנג סעיף ה

לדין שעושיין יום טוב ב' ימים, ואם כן שמיני עצרת הוא ספק שביעי, ולכן צריכין לישב בסוכה וגם יישן בסוכה כל הלילה וכל היום, דלא כמו שנוהגין לאכול רק חצי סעודה, אלא אין שום חילוק בין שמיני לז' ימים, אלא דבז' הימים הוא מדאורייתא, ובשמיני הוא מדרבנן. ואף על גב דבשאר מצוות דרבנן מברכין גם כן, מכל מקום בשמיני לא מברכין לישב בסוכה, דהוי תרתי דסתרי, שאומר בקידוש ובתפלה את יום שמיני עצרת, ואם כן איך יברך לישב בסוכה. ואין לאכול עד הלילה. ומכל מקום אפילו אוכל בסוכה, לאחר שהתפלל ערבית אף על פי שעדיין הוא יום, לא יברך לישב בסוכה. והעולם מקילין ואינם אוכלין כל היום בסוכה, רק מקצת סעודה בשחרית, ובליל שמיני אף מקצת מדקדקים במצוות אינם ישנים כלל. אבל רבינו הגאון החסיד מהו' אליהו החמיר מאוד שצריך לישן בלילה וגם לאכול כל היום בסוכה כפשטא דלישנא דגמרא מיכל אכלי, ואמרו עוד, אלא מעתה הישן בשמיני ילקה, פירש"י ואנן מיתב יתבינן [עירובין צו א], אלמא דצריך לישן גם כן בסוכה. ופעם אחת היה קור גדול בליל שמיני, ואמר אף על פי שבשאר הימים היה פטור מן הסוכה, מכל מקום להראות הלכה לתלמידים צוה שילבישו עצמם בטוב וילינו בסוכה. ובקידוש הלילה מברכין שהחינו, דשמיני רגל בפני עצמו [תרס"ח]:

42 - ערוך השולחן אורח חיים הלכות לולב סימן תרסח סעיף ג

ומטעם זה נהגו לצאת מיד מהסוכה אחר סעודת שחרית [שם] ויש שבליה אין יושבין וביום יושבין [שם] ואין זה מנהג [טור] ויש שעושיין קידוש וטועמין בסוכה והולכין לבית לאכול והנה על כל אלה הדברים כבר צווחו כמה גדולים דאין לעשות כן דכיון דבגמ' נפסקה ההלכה שיושבין בשמיני עצרת בסוכה א"כ צריכין לישב כל הלילה וכל היום וגם צריכין לישן בסוכה ובלי שום הבדל מכל החג:

43 - מועדים וזמנים ח"א סימן צב

ובספר ערוך לנר כאן מביא שהגאון וקדוש רבי נתן אדלר זצ"ל נהג לישון בסוכה בשמיני עצרת ע"ש אבל בכתב סופר מביא מנהג אביו וז"ל מעשה רב רבן של ישראל כבוד קדושת א"א מ"ו מאוה"ג זצ"ל אחר סעודת קבע וירד משה מן הסוכה לדירת קבע וישן שם והוסיף משה מדעתו ואל מיד אחר שנכנס לחדרו ענסיבם ושאר פירות ממינים שונים ומסתמא כן ראה מרבו המובהק חסיד שבכהונה גאון ישראל וקדושו מו"ה נתן אדלר זצ"ל ומרבו רוב מקום מולדתו בעל הפלאה זצ"ל ואנן מה נענה אבתרייהו וכו' ע"ש. הרי לנו מבוכה וסתירה היאך נהג קדוש ה' רבי נתן אדלר זצ"ל אי ישן בשמיני עצרת בסוכה או לא.

44 - דרכי משה תרס"ח:א

ונ"ל לומר אף לפי הטעם שכתבו הרא"ש ורבינו באכילה משום דלפעמים יושב בסוכה בלא מצוה מודים בשינה דאין דרך לישן בסוכה וב"י כתב ואין נראה כן דעת הפוסקים שסתמו ולא חלקו בכך עכ"ל אבל נוהגין כראבי"ה וכ"כ מהרי"ל

45 - שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - אורח חיים סימן מ

תשובה: בדן שינה בליל שמיני בסוכה. הבית יוסף בס' תרס"ח כתב וז"ל. כתב המרדכי יתובי יתבינן ברוכי לא מברכינן, פי' ראבי"ה כיון דאיכא היכרא דלא מברך כאשר עשה כל שבעת הימים לא הוי כמוסיף אבל לישן בסוכה אסור דמחזי כמוסיף ואין נראה כן דעת הפוסקים שסתמו ולא חילקו בכך עכ"ל הבית יוסף. ואומר אני דמסוגית הגמ' מוכח כראבי"ה וזה הצעת הסוגיא דף מ"ו ע"ב אמר רב יהודה בריה דר"ש בר שילת משמיה דרב שמיני ספק שביעי שביעי לסוכה ושמיני לברכה ור"י אמר שמיני לזה ולזה מיתב כ"ע לא פליגי דיתבינן כי פליגי לברוכי מ"ד שביעי לסוכה ברוכי נמי מברכינן למ"ד שמיני לזה ולזה ברוכי לא מברכינן אמר ר' יוסף נקוט דר"י בידך דרב הונא בר ביזנא וכל גדולי הדור איקלעי בסוכה בשמיני ספק שביעי מיתב הוי יתבי ברוכי לא בריכי ודלמא ס"ל כיון שבירך יום ראשון שוב אינו מברך גמירי דמאפר אתו. והנה עפ"י פשטן של דברי הגמרא יש לכאורה קושיא על ראבי"ה דהרי לשיטתו דמאן דס"ל ברוכי לא מברכינן בעינן היכרא שלא לעבור על כל תוספי ולכך אינו ישן בסוכה דבשינה ליכא היכרא ולמאן דס"ל ברוכו נמי מברכינן לא חייש לבל תוסיף ולדידי' גם לישן צריך בסוכה דמ"ש שינה מאכילה ואדרבה באכילה יש יותר חשש בל תוסיף שהרי אומר מפורש בברכתו שעושה לשם מצות סוכה. וכן למאן דס"ל כיון שבירך יום ראשון שוב אינו מברך א"כ ליכא הפרש בין אכילה לשינה שגם באכילה ליכא שום היכרא שגם בימי חוה"מ ג"כ לא בירך ואם אוכל בשמיני בסוכה צריך ג"כ לישן. וכיון שאמת הוא דהנך גדולי הדור לא בריכו א"כ ס"ל דבעי היכר ולדעת ראבי"ה לא היו ישנים בסוכה ומאי מקשה ודלמא ס"ל כיון שבירך יום ראשון וכו' איך אפשר דס"ל כן א"כ למה לא היו ישנים ג"כ בסוכה. אמנם אחר העיון אין זה קושיא שהרי באמת מאפר אתו ודלמא ביום השמיני באו ולא היו בלילה בסוכה כלל או אולי היה זמן גשמים בלילה. ואדרבה נ"ל להוכיח מסוגיא זו כראבי"ה דהרי קאמר שם איכא דאמרי ברוכי דכ"ע לא מברכינן כי פליגי למיתב למ"ד שביעי לסוכה מיתב יתבינן ולמ"ד שמיני לזה ולזה מיתב נמי לא יתבינן אמר ר' יוסף נקוט דר' יוחנן בידך דמרא דשמעתא מני ר"י בריה דר"ש בר שילת ובשמיני ספק שביעי לבר מסוכה יתיב. והלכתא יתובי יתבינן ברוכי לא מברכינן. והנה יש לדקדק ללישנא קמא דיתובי דכ"ע יתבינן א"כ רב יהודה בריה דר"ש דלבר מסוכה יתיב דלא כמאן עביד בתמיל'. ועוד קשה ללישנא בתרא למה אמר נקוט דר' יוחנן בידך דר"י בריה דר"ש גופיה עביד כוותיה אדרבה נימא נקוט דרב בידך שהרי רב הונא בר ביזנא וכל גדולי הדור ללישנא בתרא ממש כוותיה דרב עבדי ואטו רב יהודה בריה דר"ש מכריע כל גדולי הדור +/מהגדול ממינסק/ קושיא זו איננו מיושב בתירוץ דרב יוסף גופי' אמר לעיל נקוט דרבה בב"ח בידך דסוכה שבעה יעוי' (מ"ה ב') וא"כ נסתר תירוץ בזה. + ועוד למה באמת מסיק והלכתא יתובי יתבינן כיון דמרא דשמעתא גופיה לבר מסוכה יתיב. ונראה לתרץ כל קושיות הנ"ל וללישנא קמא דיתובי כ"ע יתבינן ופליגי אי מברכינן דלרב מברכינן ולר' יוחנן לא מברכינן ופולגתייהו הוא בזה דרב לא חייש לבל תוסיף ולכך ברוכי נמי מברכינן ור' יוחנן חייש לבל תוסיף וצריך היכר ולכך ברוכי לא מברכינן ומניעות הברכה היא ההיכר וכדברי ראבי"ה +/רנ"ל/ והנה בש"ע סי' תרס"ח כ' שכך דרך ב"א לפעמים לישב בצל סוכה. וכ' הר"ש יוסף (מהר"י אישקאפא) ואם יהיה הזמן קר [אין] שייך לומר לה עכ"ל. ויסוד דבריו עפ"י ד' התוס' (דף מז) וז"ל בלולב לא רצו כלל /לתקן/ תקן שיטלנו מספק לפי שהוא יו"ט ומוקצה לטלטול ומנכרא מלתא שהוא נוהג בו מנהג חול. אבל סוכה פעמים שסוכתו עריבה עליו אוכל בה אפילו ביו"ט עכ"ל. וא"כ כשהזמן קר אין ראוי לישב בה. אף כשאינו בגדר מצטער שפטור אפילו בחג הסוכות מ"מ בשמיני חג העצרת אם יש סיבה דליכא למתלי שעריבה עליו תו הוי כמנכרא מלתא שיושב לשם סוכה. וכ"כ הקרבן נתאל /נתנאל/ שם. ובזה יצדקו איזה ב"א שאין אוכלים אז בסוכה. דהגמרא מיירי במדינות החמים משא"כ

בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת

אריה ליבוביץ

במדינותינו שהזמן קר אז. וכן כשאין לו סוכה שלו דאינו ערב לו כמ"ש בתה"ד סי' צ"ג ובפסקיו סי' קנ"ח אין לישב בסוכה בשמיני. וע' בסוף ס' מקראי קודש לר"י סאמיגא ז"ל. ומעתה יש לומר דללישנא קמא רב יהודה בריה דר"ש אינו דלא כמאן אלא כר' יוחנן ס"ל דחיישינן לבל תוסיף ואמנם ר' יוחנן לשיטתו דאיהו ס"ל לעיל דף מ"ה ע"ב דסוכה שבעה דמברכינן בכל יום ולדידיה שפיר איכא היכר בשמיני במה שאינו מברך ולכך יתובי יתבינן אבל רב יהודה בריה דר"ש ס"ל בהא כר' יוחנן דחיישינן לבל תוסיף ובברכה ס"ל כשמואל דס"ל לעיל כיון דלא מפסקי לילות מימים כולו ימי החג כיומא אריכתא וכיון שבירך יום ראשון שוב אינו מברך וא"כ לדידיה אין היכר בברכה והרי אצלו האכילה כשינה וכיון דסובר בהא כר' יוחנן דחיישינן לבל תוסיף ולכך לבר מסוכה יתיב. והכריע רב יהודה בריה דר"ש ב"ש בחדא כר' יוחנן ובחדא כשמואל.

וגם ללישנא בתרא נחא דקאמר נקוט דר' יוחנן בידך דמרא דשמעתא וכו' לבר מסוכה יתיב, והכריע מרא דשמעתא כר' יוחנן ולא מטעמיה, הכריע כר' יוחנן דלא יתבינן בסוכה ולא מטעמיה דאילו ר' יוחנן דסבר לעיל דסוכה שבעה לברכה וא"כ איכא בשמיני היכרא דלא יברך ואפילו הכי אינו סומך על ההיכר וסובר דלא יתבינן ואילו מרא דשמעתא דיתיב בר מסוכה איהו טעמא אחרינא אית ליה דאיהו סובר כשמואל ואין היכר בברכה ולכך יתיב לבר מסוכה, אבל ר' יצחק בר ביזנא וגדולי הדור דאתו אז מאפר ולא ישבו עדיין בסוכה כלל וא"כ לכ"ע צריכי לברוכי על הסוכה אם היה אז חיוב סוכה מן התורה וכיון שלא בירכו הרי היכרא ממש לדידהו ולכך הווי יתבי בסוכה בשמיני ולא חששו על בל תוסיף דלדידהו מניעת הברכה הוא היכר אבל מרא דשמעתא שלא בא מאפר לכך יתיב לבר מסוכה. והנה לעיל דף מ"ו ע"א מסיק הגמרא דאנן כרבי עבדינן ומברכינן כל שבעה ולכך מסיק גם כאן והלכתא יתובי יתבינן משום דלמסקנא דלעיל הוי מניעת הברכה היכר לענין בל תוסיף. ולכך בשינה דליכא ברכה קם פסקו של ראב"ה שלא יישן בסוכה. +/הגהות הלכה למשה/ כ' לפרש הסוגי' סוכה מ"ו ע"ב דגם לל"ב נחא דקאמר נקוט דריו"ח בידך דמרא דשמעתא ר"י בריה דר"ש בר שילת לבר מסוכה יתיב דאיהו סבר כשמואל כיון שבירך יום ראשון שוב אינו מברך ואין היכר בברכה שלא יעבור אבל תוסיף אבל רה"ב וגדולי הדור דאתו אז מאפר ולא ישבו עדיין בסוכה כלל וא"כ לכ"ע צריכי לברוכי על הסוכה אם ה' אז חיוב סוכה מה"ת וכיון שלא בירכו הוי היכרא ממש לדידהו ולכך הוי יתבי בסוכה בשמיני ול"ח על ב"ת דלדידהו מניעת הברכה הוא היכר אבל מרא דשמעתא שלא בא מאפר לכך יתיב לבר מסוכה וצ"ע דמשמע דאי לאו דמניעת הברכה הו"ל היכר ה' חשש איסור בל תוסיף ואמאי כיון דבאו מאפר ולא יתבו בסוכה כל ז' מאי ב"ת איכא דל"ש ב"ת אלא בעושה מצוה ומוסיף עלה אבל מי שלא קיים מצות סוכה כל ז' ורק בשמיני מיתב יתיב אין זה מוסיף כלל. ואפ"ל לפמש"כ רש"י רה"ש ל"ג דנשים דפטירי ממ"ע שהז"ג אית בהו איסור ב"ת לקיימן (ועיי"ש במהרש"א) עכ"פ לר' יודא דס"ל נשים אין סומכות וא"כ י"ל דגם מי שלא ישב בסוכה כל ז' אם יושב בשמיני אית ביה איסור ב"ת אלא דלפ"ז ליישב בפשיטות טפי מה שהק' הגאון המחבר ז"ע לל"ב איך קאמר נקוט דריו"ח בידך דמרא דשמעתא לבר מסוכה יתיב אדרבא נימא נקוט דרב בידך שהרי רה"ב"ב וכל גדולי הדור ממש כותיה דרב עבדו ואטו ר"י בריה דר"ש בר שילת מכריע כל גדולי הדור ולהנ"ל י"ל דמדרהב"ב וכל גדולי הדור ליכא שום ראי' דכיון דמאפר באו ולא ישבו בסוכה כל ז' א"כ ליכא שום חשש איסור ב"ת אם יתבי בסוכה בשמיני דס"ל כר"י ור"ש דנשים סומכות רשות ועיין בתוס' רה"ש דהלכה כר' יוסי ור"ש אבל מי שישב בסוכה כל ז' אסור לישב בשמיני משום חשש ב"ת ומש"ה נמי ר"י בריה דר"ש בר שילת לבר מסוכה יתיב. +

46 - משנה ברורה סימן תרסח ס"ק ו

(ו) מפני שהוא ספק שביעי - ומטעם זה הרבה אחרונים מצדדין דצריך ג"כ לישן בסוכה וכן הוא ג"כ דעת הגר"א ויש אחרונים שסוברין שאין כדאי לישן בסוכה בשמ"ע לא ביום ולא בלילה דעושה אותו כחול דבשלמא גבי אכילה לא מנכר שכן דרך ב"א לפעמים לישב בצל סוכה אפילו שלא לשם מצוה משא"כ בשינה. ומנהג העולם להקל בשינה. ודע דלדעת הפוסקים שסוברין דאין ישנים בסוכה בשמ"ע י"א דה"ה דאין אוכלין אז פירות וה"ה פת פחות מכביצה בסוכה. כללו של דבר כל דבר שא"צ לברך עליו ברכת לישב בסוכה בשאר ימי סוכה אין אוכלין בסוכה בשמ"ע ויש מקילין בזה וכן מסתברא דבאכילת פירות וכה"ג דברים שאין חייבים מצד הדין יכול לעשות בשמ"ע כמה שירצה בבית או בסוכה: